

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΟΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Του Αιδεσιμολογιωτάτου Πρωτοπρ. Νικολάου Γουρδούπη,
Δ/ντού Σώματος Στρατιωτικών Ιερέων Ε.Δ.

(Εισήγηση στο Συνέδριο των Στρατιωτικών Ιερέων της Ειδικής Συνοδικής
Επιτροπής Ειδικών Ποιμαντικών Θεμάτων και Καταστάσεων,
Πολεμικό Μουσείο Αθηνών, 04.11.2011)

Σεβασμιώτατοι Άγιοι Αρχιερείς,
Ιερώτατε Επίσκοπε Σεμιατίτσε κ. Γεώργιε,
□ξοχώτατε κ. □φυπουργέ Εθνικής Αμύνης,
Αγαπητοί προσκεκλημένοι,
Αγαπητοί πατέρες,

Στην αυγή της δεύτερης χιλιετίας του 21ου αιώνα, οι προκλήσεις είναι πολλές και ποικίλες, ίσως περισσότερες από κάθε άλλη φορά.

Ο κόσμος μεταβάλλεται με ραγδαίους ρυθμούς, οι άνθρωποι κινούνται σε διαφορετικά από τα έως τώρα παραδοσιακά επίπεδα, η μετανεωτερικότητα επιτάσσει συνεχή αμφισβήτηση και επανατοποθέτηση αξιών, ιδεών και θεσμών.

Μέσα σε αυτή την φορτισμένη ατμόσφαιρα ο ρόλος της Εκκλησίας καθίσταται πιο δύσκολος καθώς πρέπει συνεχώς να επαναπροσδιορίζεται και να ανανεώνεται με γνώμονα βέβαια πάντα τη μακραίωνη παράδοσή της.

Η Εκκλησία καλείται να αυτοαξιολογείται συνεχώς, συμβάλλοντας έτσι στην αυτοσυνειδησία της, που είναι ταυτόχρονα και αυτεπίγνωση του πληρώματός της.

Οι ποιμένες, που δεν έχουν πλέον άλλη επιλογή από το να είναι ανύστακτοι, καλούνται να μεταφράσουν τον ορθόδοξο λόγο του Θεού στη γλώσσα του παρόντος, ώστε αυτός να καταστεί εύληπτος από το σύγχρονο άνθρωπο. Και αν αυτό γίνει με ειλικρίνεια και πίστη, ο ορθόδοξος λόγος όχι μόνο δεν κινδυνεύει να απολέσει τα ουσιώδη του χαρακτηριστικά αλλά αντιθέτως επανευρίσκει το δομικό αναφαίρετό του στοιχείο: την όντως και μοναδική αλήθεια.

Αυτή είναι μια μεγάλη πρόκληση για τους ποιμένες του σήμερα. Ειδικότερα δε για τους στρατιωτικούς ιερείς, οι οποίοι αναπτύσσουν – εκ των πραγμάτων – μια πιο προσωπική σχέση με το ποίμνιό τους που είναι το στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό της ευθύνης τους.

Απ' αυτή την άποψη ο στρατιωτικός ιερέας θα λέγαμε πως είναι προνομιούχος! Γιατί έχει τη δυνατότητα μιας αμεσότερης επαφής με τους ανθρώπους που έχει κληθεί να διακονήσει., καθώς αυτοί δεν είναι οι δεκάδες χιλιάδες πιστοί μιας αχανούς αστικής ενορίας, αλλά μια κοινωνία προσώπων που μπορεί να καταστεί τέτοια με την πνευματική έννοια, δηλαδή μια αληθινά προσωπική κοινωνία.

Πώς όμως πρέπει να είναι ο στρατιωτικός ιερέας που θα σαρκώσει αυτή την αληθινή κοινωνία; Δηλαδή που θα την προκαλέσει, θα την εμπνεύσει, θα την πραγματώσει; Ποια προσωπικότητα πρέπει να διαθέτει σήμερα που να του επιτρέπει

να στέκεται στο ύψος της λεπτής και δύσκολης αποστολής του;

Κατ' αρχάς το ήθος του ιερέως πρέπει ανυπερθέτως να είναι σύμφωνο με τα όσα γράφει για τον επίσκοπο ο Απόστολος Παύλος στην προς Τίτον επιστολή του. Ας το θυμηθούμε: δε¹ γ² ρ τ³ ν⁴ π⁵ίσκοπον⁶ ν⁷έγκλητον⁸ ε⁹ναι¹⁰ ρς¹¹ Θεο¹² ο¹³κονόμον, μ¹⁴ α¹⁵θάδη, μ¹⁶ οργίλον, μ¹⁷ πάροινον, μ¹⁸ πλήκτην, μ¹⁹ ασχροκερδ²⁰, ολλ²¹ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, οσιον, ογκρατ²², οντεχόμενον το²³ κατ²⁴ τ²⁵ν διδαχ²⁶ν πιστο²⁷ λόγου, να δυνατ²⁸ς ο κα²⁹ παρακαλε³⁰ν ον τ³¹ διδασκαλί³² ο τ³³ ογιαινούσ³⁴ κα³⁵ το³⁶ς οντιλέγοντας ολέγγχειν (Τιτ. 1,7-9).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα παραπάνω ο ιερέας πρέπει να είναι άμεμπτος και ακατηγόρητος, όχι αυθάδης ούτε ευερέθιστος και οργίλος, να μη είναι φίλος του κρασιού, να μη χειροδικεί, να μην επιδιώκει παράνομα και αισχρά κέρδη. Αλλά να είναι φιλόξενος, φιλάγαθος, συνετός και φρόνιμος, δίκαιος, ευλαβής και σεμνός, εγκρατής, να μένει προσηλωμένος στον λόγο τον σύμφωνο με την διδαχή του Κυρίου και των Αποστόλων, για να είναι έτσι ικανός και δυνατός να νουθετεί, να προτρέπει σύμφωνα με την ορθή διδασκαλία, ακόμη δε και να αποστομώνει τους αντιλέγοντας, αποδεικνύοντας το ανυπόστατο των λόγων τους.

Τα όσα λέει ο Απόστολος Παύλος μοιάζουν ίσως ανέφικτα στην εποχή μας, αλλά γνωρίζουμε πολύ καλά ότι ο κόσμος, ακόμα και αυτοί που δεν έχουν άμεση σχέση με την Εκκλησία, έτσι θέλουν τον ιερέα. Ο ιερέας πρέπει να στέκεται πιο πάνω από τους “κοινούς θνητούς”, αλλά ταυτόχρονα δεν πρέπει να διαφέρει απ' αυτούς. Και εδώ ακριβώς είναι που ο ιερέας πρέπει να ενσαρκώνει το συναμφότερον, κι αυτό είναι το δύσκολο.

Ο στρατιωτικός ιερέας, ειδικότερα, σαφώς και θα πρέπει να διαθέτει ή τουλάχιστον να αγωνίζεται να κατακτήσει το πρότυπο του Αποστόλου Παύλου. Αυτό θα είναι ήδη η εκπλήρωση της μισής αποστολής του. Η ομιλία του παραδείγματός του. Η έμπυχος μαρτυρία.

Άρα, το πρώτο και κύριο που θα πρέπει να διαθέτει ο στρατιωτικός ιερέας ως προσωπικότητα, θα πρέπει να είναι αυτός ούτος ο βίος του, η ίδια η ζωή του, η φανέρωση του Χριστού στη ζωή του. Κι αυτό δεν είναι κάτι που κατακτάται άπαξ, αλλά που έχει δυναμική φορά, δηλαδή επιτυγχάνεται συνεχώς και αδιαλείπτως κάθε φορά, κάθε στιγμή, σε κάθε περίπτωση και ανάλογα με την περίπτωση.

Αυτή η διάσταση του ιερέως και δη του στρατιωτικού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανύστακτη ποιμαντική του μέριμνα. Αυτό σημαίνει ότι ο ιερέας είναι λαμπάδα καιομένη, που αναλίσκεται στην διακονία του άλλου άνευ ορίων άνευ όρων. Δεν υπάρχουν δηλαδή όρια και όροι σ' αυτή τη διακονία. Ο ιερέας είναι η βάτος η καιομένη, αλλ' ού καταφλεγόμενη. Μεταδίδει τη φλόγα της πίστεως, φλέγεται ο ίδιος από την αποστολή του, αλλά αυτό που μεταδίδει στους άλλους είναι αναψυχή και πνευματική δρόσος και ανάπαυση.

Για να το επιτύχει αυτό θα πρέπει να εισέλθει δυναμικά στον χώρο της ποιμαντικής ψυχολογίας, κάτι που είναι λίαν απαραίτητο στη ζωή μας. Ο στρατιωτικός ιερέας είναι ποιμένας. Καλείται να ποιμάνει τα λογικά πρόβατα που του εμπιστεύτηκε η Εκκλησία, και αυτό συνεπάγεται τα εξής:

Λειτουργική ζωή, μυστηριακή ζωή, κήρυγμα, ζωή μετά την Ευχαριστία.

Ο στρατιωτικός ιερέας δε νοείται χωρίς λειτουργική ζωή. Πρέπει να δίνει ακέραιη τη μαρτυρία της λατρείας της Εκκλησίας. Δεν πρέπει να περιορίζεται στα

τυπικά λατρευτικά, προβλεπόμενα, καθήκοντά του, αλλά να αναλίσκεται στην λατρευτική ζωή, η οποία πρέπει να είναι το ορατό κέντρο για το ποίμνιο. Και βέβαια η λατρεία στην κορύφωσή της σημαίνει συμμετοχή στα μυστήρια. Ο ιερέας σε μια εποχή σαν τη σημερινή, υλιστική, χρησιμοθηρική, ευδαιμονιστική, αντιπνευματική, καλείται να δώσει στον λαό τα μυστήρια της Εκκλησίας, ως σωτηρία, ως πρόγευση των εσχάτων, ως βίωσης της Βασιλείας απ' αυτή τη ζωή. Αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, αλλά είναι εξαιρετικά απαραίτητο, γιατί αλλιώς θα πέσουμε σε μια Εκκλησία “μαγική”, όπου τελούνται πράγματα που μας αφορούν εθιμικά και όχι οντολογικά. Άρα, ο ιερέας δεν μπορεί να υπηρετεί μια εθιμοτυπία ή μια ακατανόητη παράδοση, αλλά πρέπει να μεταδίδει στο σώμα της Εκκλησίας την αλήθεια και ζωή και Ανάσταση που είναι ο Χριστός. Όχι, δηλαδή, μια αφηρημένη και συγκεχυμένη πίστη, αλλά μια συγκεκριμένη και σαρκωμένη πίστη της οποίας η Αρχή και το Τέλος είναι ο Χριστός. Αυτή τη συνειδητοποίηση της πίστης ο στρατιωτικός ιερέας καλείται να σπείρει και να καλλιεργήσει μέσω της κατήχησης. Στις μέρες μας πολλοί θεολόγοι μιλούν για την ανάγκη επανευαγγελισμού του λαού μας, ο οποίος είναι σήμερα εν πολλοίς ακατήχητος. Άρα και ο στρατιωτικός ιερέας δεν μπορεί να είναι έξω απ' αυτή την αναγκαία πρακτική της κατήχησης. Που δε σημαίνει απλώς μια στοιχειώδη κατηχητική πράξη, αλλά μια συντονισμένη, επίπονη και επίμονη διαδικασία, η οποία απαιτεί γνώση, ήθος και αληθινή πνευματικότητα.

Συνεπώς, ο στρατιωτικός ιερέας θα πρέπει να είναι ένα λειτουργικό όν, το οποίο παράλληλα κατηχεί και διδάσκει, ως πατέρας και διδάσκαλος, χωρίς ουσιαστικά να διαχωρίζει λατρευτική ζωή και κατήχηση. Αυτό σαφώς και δεν είναι τόσο εύκολο, αλλά αυτή είναι η πρόκληση – και μάλιστα στον καιρό μας – στην οποία καλείται να ανταποκριθεί ο στρατιωτικός ιερέας.

Αναπόσπαστο μέρος της κατήχησης είναι βέβαια το κήρυγμα. Ο στρατιωτικός ιερέας ομιλεί σε συγκεκριμένο ακροατήριο, με συγκεκριμένες ανάγκες και με δεδομένες – λίγο ως πολύ - πραγματικότητες. Αυτό σημαίνει πως το κήρυγμά του πρέπει να είναι προσαρμοσμένο σ' αυτές τις συνθήκες, διαφορετικές, ίσως, κάθε φορά. Με το κήρυγμά του θα πρέπει να κατηχήσει, να ενισχύσει, να παρηγορήσει. Θα πρέπει να καταστήσει σαφές το συγκεκριμένο, να απαντήσει – κατά το δυνατόν – στα σύγχρονα προβλήματα, να αποτιμά σωστά την πραγματικότητα και να μην μιλάει γενικά και αόριστα, απλώς ρητορικά και συχνά βερμπαλιστικά.

Τα παραπάνω σημαίνουν ότι ο στρατιωτικός ιερέας θα πρέπει κάθε φορά που κηρύττει να εξετάζει πού απευθύνεται και πώς θα καρποφορήσει ο λόγος του.

Στο στράτευμα ο ιερέας καλείται και να εξομολογήσει. Εδώ η ποιμαντική του ευθύνη προϋποθέτει γνώσεις ψυχολογίας. Πρέπει να λάβει υπ' όψιν του ποιόν έχει απέναντί του, τι περιμένει αυτός από την εξομολόγηση, πώς μέσω του μυστηρίου μπορεί να σφυρηλατηθεί μια ουσιαστική σχέση πνευματικής πατρότητας, πάντοτε εν ελευθερία και αγάπη.

Ο μεγάλος θεολόγος π. Αλέξανδρος Σμέμαν σημειώνει:

Για κάθε ευσυνείδητο ιερέα η εξομολόγηση είναι αναμφίβολα η πλέον μαρτυρική πλευρά της ποιμαντικής του αποστολής. Ο ιερέας καλείται να έχει ένα βαθύ ενδιαφέρον πάνω στο θέμα της μοίρας του ανθρώπου και οφείλει να επιδιώκει την μεταστροφή του και όχι την εφαρμογή εναντίον του της αντίστοιχης παραγράφου αφηρημένου νόμου. Ο καλός ποιμένας εγκαταλείπει τα 99 πρόβατα για χάρη της

σωτηρίας ενός «απολωλότος» και αυτό παρέχει στον ιερέα μια εσωτερική ποιμαντική ελευθερία. Σε τελευταία ανάλυση την απόφαση παίρνει η συνείδησή του, που φωτίζεται από το Άγιο Πνεύμα και δεν μπορεί να ικανοποιηθεί αυτός με μια ξερή εφαρμογή κανόνων και συνταγών (π. Αλέξανδρος Σμέμαν, Εισήγηση που έγινε τον Ιούνιο 1961 στο συνέδριο των απόφοιτων της Ορθόδοξης Ακαδημίας του Αγίου Βλαδιμήρου Ν. Υόρκης).

Ο στρατιωτικός ιερέας δεν μπορεί να μην έχει διάκριση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απλώς δίνει άφεση, κατά την εξομολόγηση, για να είναι αρεστός. Νουθετεί, παρηγορεί, κατευθύνει, χωρίς να καταπιέζει, με απώτερο σκοπό ο εξομολογούμενος να βοηθηθεί να συνειδητοποιήσει ο ίδιος την κατάστασή του. Ο ιερέας θα πρέπει να έχει την υπομονή και την ικανότητα να εκμαιεύσει, θα λέγαμε, τον εσωτερικό κόσμο του προσερχομένου στην εξομολόγηση, να τον κάνει να ανοιχτεί ουσιαστικά και όχι να εξωτερικεύσει κάποια αμαρτήματα τυπικά.

Νομίζω πως είναι απαραίτητη στην εποχή μας μια σύγχρονη Εξομολογητική, και μάλιστα για τους στρατιωτικούς ιερείς, οι οποίοι έχουν απέναντί τους κυρίως νέους ανθρώπους που κουβαλούν όλο το άγχος του σύγχρονου σπαρασσόμενου κόσμου μας, όπου οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, ακόμα και μέσα στην οικογένεια, κλονίζονται τραγικά. Άρα, η εξομολόγηση είναι μυστήριο, αλλά είναι και σχέση. Μια σχέση μεταξύ Θεού και ανθρώπου, που περνάει μέσα από τον οικονόμο του μυστηρίου, τον ιερέα. Και ο ιερέας πρέπει να υπηρετήσει με αυταπάρνηση αυτή τη σχέση.

Ο στρατιωτικός ιερέας, πρέπει να πούμε, έχει μια επιπλέον αποστολή. Να είναι παρών σε επιχειρησιακές ασκήσεις, σε ειρηνευτικές αποστολές, σε κρίσιμες, ίσως, αποστολές. Αυτή η διάσταση του έργου του είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Προϋποθέτει συγκρότηση, γνώση, υπευθυνότητα και ετοιμότητα για τα δύσκολα. Ο ιερέας είναι στην πρώτη γραμμή της εμπύχωσης και στήριξης του στρατιωτικού δυναμικού. Είμαστε όλοι μάρτυρες της ανάγκης που έχουν οι στρατιώτες μας, κυρίως εκτός Ελλάδας, για την ουσιαστική παρουσία του στρατιωτικού ιερέα, ο οποίος θα πρέπει να ξέρει πώς να σταθεί σε ανάλογες, δύσκολες αποστολές. Και επειδή ο στρατιωτικός ιερέας μπορεί να κληθεί να υπηρετήσει στο εξωτερικό για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, θα πρέπει να καλλιεργήσει τόσο τον διορθόδοξο όσο και τον διαχριστιανικό διάλογο, ίσως ακόμη και τον διαθρησκευτικό. Μπορεί να ακούγεται υπερβολικό κάτι τέτοιο, αλλά θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν πως καλείται συχνά στο εξωτερικό ο στρατιωτικός ιερέας, στο πλαίσιο κάποιων αποστολών, να εκπροσωπήσει την Ορθοδοξία και την Ελλάδα, κι αυτό απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα.

Ο στρατιωτικός ιερέας, ταυτόχρονα, θα πρέπει, ενώ υπηρετεί και εθνική αποστολή, να είναι εναντίον του θρησκευτικού φανατισμού, να ίσταται κριτικά απέναντι σε ακραίους εθνικιστικούς σπασμούς, να υπηρετεί την ενότητα, την ειρήνη, την αλληλεγγύη.

Αυτό, λοιπόν, είναι το έργο κάθε ιερέα.

Να προωθήσει το έργο της βίωσης της Βασιλείας του Θεού στον κόσμο. Λέγοντας κάτι τέτοιο, δεν εννοούμε να προωθήσει το... κράτος του Θεού, μια μορφή ακόμα και χαλαρής θεοκρατίας. Δεν έρχεται η βασιλεία του Θεού "μετά παρατηρήσεως, ο□δέ □ρο□σιν· □δού □δε □□κε□, □δού γάρ □ Βασιλεία το□

Θεοῦ ἰσχυροῦ ἰστίου" (Λουκ. 17,20-21). Δεν προσπαθεῖ λοιπόν να φτιάξει ιδανική κοινωνία και άψογο κράτος, αλλά να βοηθήσει ανθρώπους να αγαπούν το θέλημα του Θεοῦ "τό τέλειον", ἔστω και αν δεν κατορθώνουν να το υλοποιούν τέλεια· και τουλάχιστον να αγαπούν την "ἰσχυροῦ ἰστίου Χριστοῦ" (Β' Τιμ. 2,13).

Ἡ προσωπικότητα, συνεπώς, του στρατιωτικοῦ ιερέως, εκ των πραγμάτων πρέπει να εἶναι πολυσχιδής και πολύφερνη, χωρίς αυτό να σημαίνει κάποιου εἶδους κατακερματισμό. Πάντοτε πρέπει να υπηρετεῖται ἡ ενότητα. Ἡ ενότητα του ἀνθρωπίνου προσώπου, ἡ ενότητα των ἀνθρώπων, ἡ ενότητα της Εκκλησίας. Ἡ ενότητα, ἡ καταλλαγή, ἡ διακονία, εἶναι οἱ σκοποὶ μας. Και πρέπει να αγωνιζόμεστε γι' αὐτούς στο μέτρο των δυνάμεών μας, για να δώσουμε την καλή μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ, ο οποίος εἶναι το μοναδικόν ὄνομα, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.